

Časť I – Ochrana základných práv v Európskej únii

Ochrana základných práv v Európskej únii

1. Európska únia, ľudské práva a základné práva

Európska únia je založená na **hodnotách** úcty k **ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv** (pozri článok 2 ZEÚ).

Jedným z hlavných cieľov EÚ je podpora ľudských alebo „základných“ práv v rámci Únie a na celom svete.

V zmluvách sa objavujú pojmy „ľudské práva“ aj „základné práva“. Dôvod, prečo bol použitý jeden alebo druhý pojem, nie je jasný. Výraz „ľudské práva“ sa však uprednostňuje v ustanoveniach týkajúcich sa vonkajších vzťahov Únie (najmä v jej vzťahoch s nečlenskými štátmi a medzinárodnými organizáciami). Na rozdiel od toho v ustanoveniach zmluvy týkajúcich sa vnútorného rozmeru (t. j. ochrany základných práv v rámci EÚ) sa používa výraz „základné práva“. Táto príručka sa zameriava na vnútorný rozmer ochrany práv. Preto sa v nej bude používať výraz „základné práva“.

Kedykoľvek inštitúcie EÚ vykonávajú právomoci a úlohy, ktoré im vyplývajú zo zmlúv, musia dodržiavať základné práva EÚ. Takisto musia podporovať uplatňovanie takýchto základných práv, pokiaľ to neznamená zvýšenie ich právomocí stanovených v zmluvách.

Členské štáty majú povinnosť dodržiavať základné práva EÚ, keď vykonávajú právne predpisy EÚ. V časti II tejto príručky sa uvádzajú usmernenia na určenie situácií, v ktorých sú EÚ a jej členské štáty povinné chrániť základné práva EÚ.

Skôr než sa pozrieme na tieto aspekty, v nasledujúcich oddieloch sa opisujú základné práva chránené v rámci EÚ a nástroje, prostredníctvom ktorých môžu jednotlivci žiadať o náhradu škody za porušenie týchto práv.

2. Základné práva chránené v rámci EÚ

Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009 získala EÚ skutočnú **listinu práv alebo chartu písomných práv**,

Chartu základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“).

Charta obsahuje preambulu a 54 článkov rozdelených do **siedmich** hláv. V hlavách I až VI (**Dôstojnosť, Slobody, Rovnosť, Solidarita, Občianstvo a Spravodlivosť**) sa stanovujú príslušné základné práva, kým v hlavě VII (**Všeobecné ustanovenia upravujúce výklad a uplatňovanie**) sa uvádza súbor pravidiel výkladu a uplatňovania týchto základných práv.

Charta a jej obsah sa podrobnejšie skúmajú v oddieloch 2.1 a 2.2 časti I príručky. Hlavné pravidlá hlavy VII sa však uvádzajú v časti III.

Charta má **rovnakú právnu váhu ako zmluvy**, na ktorých je EÚ založená (t. j. ZEÚ and ZFEÚ). Všetky tri sa preto považujú za primárne právo EÚ, a preto sú na prvom mieste medzi zdrojmi práva EÚ. Z tohto dôvodu sú inštitúcie EÚ povinné rešpektovať chartu takisto ako členské štáty, keď vykonávajú právo EÚ.

Tento výraz znamená, že charta nenahrádza národné ústavy, hoci v niektorých prípadoch im môže byť nadradená (informácie o vzťahu medzi chartou a národnými zdrojmi základných práv pozri v časti III oddiele 2).

Charta však nie je jediným zdrojom ochrany základných práv v rámci EÚ.

Od 70. rokov 20. storočia **Súdny dvor Európskej únie** v situácii, keď neexistovala charta písomných práv, zabezpečoval ochranu individuálnych práv tým, že ich povýšil na **všeobecné zásady práva EÚ**. Prostredníctvom Lisabonskej zmluvy boli tieto zásady potvrdené ako zdroje základných práv EÚ (viac informácií o tomto bode nájdete v oddiele 2.3).

Okrem toho sa EÚ môže stať stranou medzinárodných zmlúv týkajúcich sa ochrany základných práv. Od 22. novembra 2011 je EÚ zmluvnou stranou **Dohovoru Organizácie Spojených národov (OSN) o právach osôb so zdravotným postihnutím**, prvého medzinárodne právne záväzného nástroja určeného na stanovenie minimálnych noriem ochrany osôb so zdravotným postihnutím. Ide aj o prvú zmluvu o ľudských právach, ktorej je EÚ členom.

Okrem toho podľa Lisabonskej zmluvy má EÚ **právnu povinnosť pristúpiť k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd**, ktorý je lepšie známy ako **Európsky dohovor o ľudských právach (EDĽP)**. EDĽP, ktorý nadobudol platnosť v roku 1953, vytvorila **Rada Európy**, medzinárodná organizácia pre ľudské práva, ktorá má v súčasnosti 47 členských štátov, ku ktorým patrí 28 členských štátov EÚ.

EDĽP bol prvým nástrojom, ktorým skupina štátov súhlasila s tým, že bude viazaná vo vzťahu k celému súboru práv, najmä občianskych a politických práv.

Čo je dôležité, EDĽP jednotlivcom umožňuje použiť prostriedok nápravy vo vzťahu k porušeniu základných práv zmluvným štátom dohovoru na nadnárodnom súde, **Európskom súde pre ľudské práva** so sídlom v Štrasburgu.

Napriek tomu, že v Lisabonskej zmluve sa stanovuje povinnosť EÚ pristúpiť k EDĽP, EÚ tak zatiaľ urobila. To však neznamená, že by Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd nezohráva nijakú úlohu v systéme ochrany ľudských práv v EÚ. V tejto súvislosti pozri oddiel 2.4.

2.1 Počiatky charty EÚ

V júni **1999** Európska rada na svojom **zasadnutí v Kolíne** dospela k záveru, že základné práva uplatniteľné na úrovni EÚ by sa mali skonsolidovať do jedného dokumentu, aby sa zabezpečila väčšia viditeľnosť.

Hlavy štátov a predsedovia vlád členských štátov, ktorí sa zišli v Kolíne, chceli do charty zahrnúť všeobecné zásady stanovené v EDĽP v roku 1950, ako aj tie, ktoré vyplývajú zo spoločných ústavných tradícií krajín EÚ. Charta mala navyše zahŕňať základné práva, ktoré sa vzťahujú na občanov EÚ, ako sú hospodárske a sociálne práva obsiahnuté v Európskej sociálnej charte Rady Európy a v Charte Spoločenstva o základných sociálnych právach pracovníkov. Takisto mala odzrkadľovať princípy, ku ktorým sa dospelo v judikatúre Súdného dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva.

Chartu **vypracoval Konvent** pozostávajúci zo zástupcu každej krajiny EÚ a Európskej komisie, ako aj z poslancov Európskeho parlamentu a národných parlamentov.

V **decembri 2000 ju v Nice** oznámili Európsky parlament, Rada a Komisia. Druhé vyhlásenie charty nasledovalo v roku 2007 v Štrasburgu s cieľom potvrdiť súbor pozmeňujúcich návrhov, ktoré boli predložené k pôvodnej verzii.

V **decembri 2009** vstúpila do **platnosti Lisabonská zmluva**, na základe čoho charta EÚ **nadobudla záväzný právny účinok rovný zmluvám**.

2.2 Charta: obsah

Charta spája v jednom dokumente práva, ktoré boli predtým obsiahnuté v rôznych nástrojoch EÚ a vo vnútroštátnych právnych predpisoch, ako aj v súbore dohovoru prijatých Radou Európy, Organizáciou Spojených národov (OSN) a Medzinárodnou organizáciou práce (MOP).

Cieľom charty je zvýšiť právnu istotu v EÚ zabezpečením **väčšej zrozumiteľnosti a viditeľnosti základných práv**.

Charta obsahuje **preambulu a 54 článkov** rozdelených do **siedmich** hláv.

Hlava I: **Dôstojnosť** (ľudská dôstojnosť, právo na život, právo na nedotknuteľnosť osoby, zákaz mučenia a neludzského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu, zákaz otroctva a nútených prác),

hlava II: **Slobody** (právo na slobodu a bezpečnosť, rešpektovanie súkromného a rodinného života, ochrana osobných údajov, právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu, sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania, sloboda prejavu a právo na informácie, sloboda zhromažďovania a združovania, sloboda umenia a vedeckého bádania, právo na vzdelanie, slobodná voľba povolania a právo na prácu, sloboda podnikania, vlastnícke právo, právo na azyl, ochrana v prípade vystaňovania, vyhostenia alebo extradície),

hlava III: **Rovnosť** (rovnosť pred zákonom, nediskriminácia, kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť, rovnosť medzi ženami a mužmi, práva dieťaťa, práva starších osôb, integrácia osôb so zdravotným postihnutím),

hlava IV: **Solidarita** (právo pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku, právo na kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie, právo na prístup k službám zamestnanosti, ochrana v prípade bezdôvodného prepustenia, spravodlivé a primerané pracovné podmienky, zákaz detskej práce a ochrana mladistvých pri práci, rodina a pracovný život, sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc, zdravotná starostlivosť, prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu, ochrana životného prostredia, ochrana spotrebiteľa),

hlava V: **Občianstvo** (právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu, právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov samosprávy obcí, právo na dobrú správu vecí verejných, právo na prístup k dokumentom, európsky ombudsman, petičné právo, sloboda pohybu a pobytu, diplomatická a konzulárna ochrana),

hlava VI: **Spravodlivosť** (právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, prezumpcia nevinoty a právo na obhajobu, zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov, právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin),

hlava VII: Všeobecné **ustanovenia upravujúce výklad a uplatňovanie** (rozsah pôsobnosti; rozsah a výklad práv a zásad, vzťah s EDLP, rozdiel medzi „právmi“ a „zásadami“, úroveň ochrany).

2.3 Všeobecné zásady práva EÚ týkajúce sa ochrany základných práv

Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva neobsahovala ustanovenia o ochrane základných práv. Zo starších prípadov predložených **Súdnu dvoru** však vyplynulo, že akty EHS môžu zasahovať do základných práv, najmä do slobody vykonávania hospodárskej činnosti alebo vlastníckeho práva.

V 70. rokoch 20. storočia Súdny dvor uznal **svuju vlastnú právomoc pri zabezpečovaní dodržiavania základných práv ako „všeobecných právnych zásad“** (pozri rozsudok vo veci [11-70 Internationale Handelsgesellschaft](#), bod 4). Znamenalo to, že vnútroštátne sudy by sa mali zdržať rozhodovania o aktoch EHS na základe vnútroštátnych zdrojov ochrany základných práv.

Následne Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátne právne predpisy, ktoré patria do pôsobnosti (v danom čase platného) práva EHS, musia byť aj v súlade so základnými právami chránenými podľa práva EHS takisto ako všeobecnými zásadami (pozri rozsudok vo veci [C-60/84 Cinéthèque](#), bod 26).

Na účel určenia vzťahu medzi základnými právami členských štátov a EHS Súdny dvor ďalej konštatoval, že je **povinný „inšpirovať sa ústavnými tradíciami, ktoré sú spoločné členským štátom“** (pozri rozsudok vo veci [4-73 Nold](#), bod 13). Ako zdroj usmernenia odkázal aj na „**medzinárodné zmluvy o ochrane ľudských práv, na ktorých členské štáty spolupracovali alebo ktorých sú signatármi**“ (tamže). Súdny dvor takisto argumentoval, že EDLP bol osobitne dôležitý (pozri rozsudok vo veci [C-260/89 ERT](#), bod 42).

V **článku 6 ods. 3 ZEÚ** sa v jeho súčasnom znení stanovuje: „Základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie.“

Preto sa v **Lisabonskej zmluve potvrdila** možnosť, ktorú má Súdny dvor k dispozícii na účely rozvoja ochrany základných práv prostredníctvom všeobecných zásad.

Napriek tomu **je vzťah medzi základnými právami ako všeobecnými právnymi zásadami a chartou komplexný**. Tieto dva zdroje majú rovnaké právne postavenie a ochrana, ktorá sa podľa nich poskytuje, sa veľmi často prekrýva (keďže judikatúra Súdneho dvora vo vzťahu k všeobecným zásadám bola podkladom a zdrojom inšpirácie pre obsah charty a všeobecnej zásady sa značne prekrývajú).

Súdny dvor zatiaľ nemá jasný postoj k tomuto vzťahu: existujú len veci, v ktorých sa odkazuje na obidva zdroje (pozri napríklad rozsudok vo veci [C-441/14 Dansk Industri \(DI\)](#), bod 22).

Zdá sa však rozumné uznať, že všeobecné zásady základných práv majú aspoň dve funkcie:

pomoc pri výklade charty: ak sa ustanovením charty kodifikuje základné právo, ktoré Súdny dvor už uznal ako všeobecnú zásadu, judikatúra, ktorou bolo právo uznané, by mala smerovať k výkladu tohto ustanovenia charty,

alternatívny prostriedok **na ochranu základných práv, ktoré v charte nie sú uznané**.

Treba poznamenať, že napriek (jedinému) odkazu na EDLP v článku 6 ods. 3 ZEÚ Súdny dvor vychádzal z iných medzinárodných zmlúv, ktoré považoval za zdroje všeobecných zásad práva EÚ: napríklad z Dohovoru OSN o právach dieťaťa alebo z [Európskej sociálnej charty](#).

V dôsledku toho by súčasné znenie článku 6 ods. 3 ZEÚ nemalo brániť tomu, aby sa vychádzalo z takýchto iných nástrojov.

2.4 Vzťah medzi EÚ a EDLP

Hoci všetky členské štáty EÚ sú v súčasnosti stranami Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP), Európska únia ňou nie je. Preto Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) v Štrasburgu nemá právomoc skúmať súlad aktov a ustanovení EÚ s EDLP. Naopak má právomoc rozhodovať o aktoch členských štátov vrátane tých, ktorými sa zavádzajú záväzky vyplývajúce z práva EÚ.

ESLP rozlišuje medzi aktmi členských štátov, ktorými sa vykonávajú záväzky vyplývajúce z práva EÚ a ktoré členskému štátu pri vykonávaní poskytujú určitú mieru voľnej úvahy, a povinnosťami, pri ktorých takáto diskrečná právomoc neexistuje. Ak neexistuje diskrečná právomoc, súd v Štrasburgu nebude skúmať (právne) akty členských štátov, keďže predpokladá, že ochrana základných práv poskytnutá v systéme EÚ je prinajmenšom rovnocenná ochrane základných práv v rámci EDLP. Táto domnienka je relatívna: bude vyvrátená, ak by ochrana v spornej veci bola zjavne nedostatočná (ide o tzv. *domnienku Bosphorus*, pomenovanú podľa veci, v ktorej bola vytvorená).

Na rozdiel od toho neexistuje osobitné zaobchádzanie s aktmi členských štátov, ktorými sa vykonávajú povinnosti vyplývajúce z práva EÚ, ak členské štáty nedisponujú diskrečnou právomocou.

Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy má EÚ právnu povinnosť pristúpiť k EDLP. V článku 6 ods. 2 sa uvádza: „Únia pristúpi k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách.“

Podmienkou pristúpenia Európskej únie je, aby nadobudla platnosť dohoda o pristúpení medzi Úniou a štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami EDLP. V roku 2013 bol dokončený návrh dohody o pristúpení, ale Súdny dvor vyhlásil, že je nezlučiteľný so zmluvami EÚ a chartou (pozri [stanovisko 2/13](#)).

Skutočnosť, že EÚ v súčasnosti nie je zmluvnou stranou EDLP, však neznamená, že dohovor nemá právny význam podľa práva EÚ. EDLP (a judikatúra súdu v Štrasburgu, ktorý ho vykladá) v súčasnosti plní dve funkcie:

pôsobí ako minimálna úroveň ochrany v súvislosti s chartou, v ktorej sa v článku 52 ods. 3 stanovuje: „V rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv“ (viac informácií sa uvádza v [časti III oddiele 5.1](#)),

EDLP a judikatúru súdu v Štrasburgu možno využiť na ochranu základných práv ako všeobecných zásad práva EÚ v súlade s článkom 6 ods. 3 ZEÚ (pozri [oddiel 2.3](#)).

3. Funkcie základných práv EÚ

Inštitúcie a orgány EÚ (bez ohľadu na ich oficiálny názov: agentúry, úrady atď.) musia dodržiavať základné práva EÚ a presadzovať ich účinné uplatňovanie vždy, keď vykonávajú svoju činnosť. Akty, ktoré prijímajú, musia spĺňať požiadavky ochrany základných práv.

Členské štáty EÚ musia dodržiavať základné práva EÚ a presadzovať ich uplatňovanie, ale iba vtedy, keď konajú v rámci pôsobnosti práva EÚ (pozri [časť II oddiel 3](#)).

Pokiaľ ide o právne akty EÚ, základné práva plnia dve hlavné funkcie.

V prvom rade slúžia ako *referenčná hodnota pre výklad*. Akty EÚ sa musia vykladať so zreteľom na základné práva EÚ, a ak sú akty EÚ otvorené rôznym významom, musí sa uprednostniť výklad, ktorý je najviac v súlade so základnými právami EÚ.

Napríklad v rozsudku vo veci [C-131/12 Google Spain](#) Súdny dvor vyložil *smernicu 95/46/ES o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov s ohľadom na články 7 a 8 charty EÚ o práve na rešpektovanie súkromného života a práve na ochranu osobných údajov*. Súdny dvor rozhodol, že *smernica sa musí vykladať tak, akoby obsahovala „právo na zabudnutie“ (právo osoby získať od prevádzkovateľa vyhľadávača odstránenie informácií, ktoré sa jej týkajú), aj keď žiadne takéto výslovné ustanovenie neobsahuje*.

Po druhé, základné práva EÚ slúžia ako základ a *kritérium platnosti*. Akt EÚ, ktorý nie je v súlade so základnými právami EÚ a nemôže byť vykladaný v súlade s nimi, je neplatný a môže byť zrušený prostredníctvom žaloby o neplatnosť na Súdnom dvore alebo Všeobecnom súde alebo môže byť vyhlásený za neplatný na základe prejudiciálneho rozhodnutia Súdneho dvora (pozri [oddiel 4](#)).

Napríklad v rozsudku vo veci C-293/12 Digital Rights Ireland Súdny dvor vyhlásil smernicu 2006/24/ES o uchovávaní údajov za neplatnú, lebo jej ustanovenia neposkytovali dostatočné záruky toho, že sa s osobnými údajmi bude zaobchádzať v súlade s článkami 7 a 8 charty.

Základné práva EÚ slúžia aj ako *kritérium zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych ustanovení, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti práva EÚ*. Musia sa vykladať v súlade so základnými právami EÚ. V prípade konfliktu, ktorý nemožno vyriešiť prostredníctvom výkladu, môže vnútroštátny legislatívny orgán zrušiť alebo zmeniť vnútroštátne ustanovenie. Okrem toho, ak dotknuté základné právo EÚ spĺňa požiadavky na priamy účinok, vnútroštátne súdy a správne orgány ho môžu uplatniť a neuplatňovať vnútroštátne ustanovenie, ktoré je v rozpore. Nie je potrebné čakať na formálnu zmenu existujúcich vnútroštátnych právnych predpisov vnútroštátnym legislatívnym orgánom (pozri [časť III oddiel 7](#)).

4. Súdne prostriedky dostupné jednotlivcom na ochranu základných práv EÚ

Rozličné súdne a mimosúdne orgány poskytujú rôzne prostriedky a mechanizmy na získanie primeranej ochrany v prípade porušenia základných práv EÚ.

Súdnu ochranu základných práv podľa charty poskytujú Súdny dvor Európskej únie v Luxemburgu a vnútroštátne súdy členských štátov.

Ak **porušenie základných práv vyplýva** z opatrenia EÚ, iba Súdny dvor môže zrušiť akt, ktorý spôsobil porušenie. Existujú dva spôsoby, ako požiadať Súdny dvor o preskúmanie zlučiteľnosti opatrenia EÚ s chartou:

prostredníctvom **žaloby o neplatnosť** na súde, ktorý má právomoc rozhodovať o žalobách o neplatnosť podaných jednotlivcami,

prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania predloženého vnútroštátnym súdnym orgánom na Súdny dvor.

Tieto dva spôsoby konania nie sú zameniteľné: podliehajú rôznym požiadavkám a procesným pravidlám.

Napríklad na základe [článku 263 ods. 4 ZFEÚ](#) sa na žaloby o neplatnosť vzťahuje lehota. Okrem toho musí žalobca preukázať dostatočný priamy, individuálny záujem na zrušení napadnutého opatrenia, čo mu umožní získať nárok na nápravu. Pravidlá, ktorými sa riadi tento bod, označované ako „postavenie“, sú veľmi prísne a pre jednotlivcov je často ťažké podať žalobu priamo na súdoch EÚ.

Na rozdiel od toho neexistuje nijaká lehota na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ale iba vnútroštátne súdy môžu predložiť takéto žiadosti Súdnemu dvoru (pozri [článok 267 ZFEÚ](#)). To znamená, že na to, aby sa takéto žiadosť podala, musí na vnútroštátnej úrovni prebiehať súdne konanie, ktoré sa týka údajného nedodržania základných práv EÚ v akte EÚ (alebo vnútroštátnom opatrení, ktorým sa vykonáva právo EÚ). Ktorákoľvek zo strán vnútroštátneho konania môže vnútroštátny súd požiadať o postúpenie veci Súdnemu dvoru, ale konečné rozhodnutie je na vnútroštátnom súde (ktorý môže podať aj návrh z vlastnej iniciatívy).

Ak **porušenie základných práv vyplýva z vnútroštátneho právneho aktu, vnútroštátne súdy majú primárnu zodpovednosť za poskytovanie ochrany jednotlivcom** (príslušný súdny orgán musí byť určený podľa vnútroštátnych ustanovení týkajúcich sa priznania právomoci medzi súdmi dotknutého členského štátu).

Vnútroštátny súd musí v prvom rade určiť, či ide o otázku, ktorá patrí do pôsobnosti základných práv EÚ, alebo či sa týka iba vnútroštátnych základných práv. Ak sa uplatňujú základné práva EÚ (pozri [časť II oddiely 1 až 3](#)), vnútroštátny súd musí poskytnúť ochranu podľa nich. **V prípade pochybností** môže vnútroštátny súd predložiť Súdnemu dvoru **návrh na začatie prejudiciálneho konania** o výklade práva EÚ.

Voľba najvhodnejšieho postupu nemusí byť jednoduchá, a preto môže byť vhodné kvalifikované právne poradenstvo: niektoré údaje v tejto súvislosti sa uvádzajú v [časti III oddiele 2](#). S cieľom poskytnúť stranám a ich zákonným zástupcom viac informácií o pravidlách, ktorými sa riadi vykonávanie uvedených postupov, Súdny dvor prijal niekoľko **praktických pokynov** pre účastníkov konania. Okrem toho Súdny dvor vytvoril niekoľko

odporúčaní pre vnútroštátne súdy pri podávaní návrhov na začatie prejudiciálneho konania, ktoré obsahujú usmernenie o tom, či je vhodné podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, a praktické informácie o forme a účinku takéhoto návrhu.

5. Mimosúdne prostriedky, ktoré majú k dispozícii jednotlivci na ochranu základných práv EÚ

Problémy týkajúce sa ochrany základných práv EÚ možno riešiť aj mimosúdnyimi cestami.

Porušenia základných práv inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami EÚ

Sťažnosť európskemu ombudsmanovi: právo obrátiť sa na **európskeho ombudsmana**, ktoré je samo osebe základným právom (zakotveným v článku 44 charty EÚ), umožňuje občanom EÚ a obyvateľom Únie napadnúť otázky týkajúce sa „nesprávneho úradného postupu“ inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ, s výnimkou Súdneho dvora Európskej únie vykonávajúceho svoju súdnu funkciu.

Sťažnosť európskemu dozornému úradníkovi pre ochranu údajov: každý, kto sa domnieva, že jeho práva boli porušené, keď inštitúcia, orgán, úrad alebo agentúra EÚ spracovávala ich údaje, môže podať sťažnosť európskemu dozornému úradníkovi pre ochranu údajov prostredníctvom [formulára na predloženie sťažnosti](#).

Porušenia základných práv členským štátom

Sťažnosť Európskej komisii týkajúca sa porušenia základných práv vnútroštátnymi orgánmi (za predpokladu, že konajú v rozsahu pôsobnosti práva EÚ): pozri [časť II oddiely 1 až 3](#)). Podrobné informácie o tom, ako podať sťažnosť a ako ju bude Komisia riešiť, nájdete [tu](#).

Petičia Európskemu parlamentu: petičné právo, ktoré je samo osebe základným právom (podľa článku 44 charty EÚ), umožňuje občanom EÚ a obyvateľom Únie upriamiť pozornosť Európskeho parlamentu na tému, ktorá patrí do právomoci Únie a priamo sa týka predkladateľa petície. Viac informácií o petičnom práve nájdete [tu](#).

Prostredníctvom [portálu pre petície Európskeho parlamentu](#) možno začať novú petíciu alebo podporiť existujúcu petíciu.

Tieto stránky spravuje Európska komisia. Informácie na tejto stránke nemusia nevyhnutne vyjadrovať oficiálne stanovisko Európskej komisie. Komisia nenesie žiadnu zodpovednosť ani inak neručí za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Pokiaľ ide o pravidlá v oblasti autorských práv pre webové stránky EÚ, pozri právne upozornenie.